

УДК 336.76

Чушак А.М.,
к.е.н., асистент кафедри фінансів
Зубрицька О.І.,
Національний університет «Львівська політехніка»

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ЗОЛОТА УКРАЇНИ

Chushak A.M.,
cand.sc.(econ.), assistant of the department of finance
Zubrytska O.I.
National University «Lviv Polytechnic»

ANALYSIS OF THE INVESTMENT ACTIVITY IN THE GOLD MARKET OF UKRAINE

Постановка проблеми. Питання стабільного фінансового положення турбувало кожного в усі часи. В сучасних умовах проблема невпевненості у майбутньому постала особливо гостро і спонукає інвесторів здійснювати пошук найбільш надійного джерела вкладання коштів, щоб захистити свої заощадження від інфляційних процесів. Одним з найбільш надійних та популярних серед ринків інвестиційних інструментів є ринок золота. Він характеризується протиінфляційним захистом та високою надійністю. Недарма значна частина країн світу зберігає свої грошові резерви у золоті, адже жодна валюта не зрівняється із надійністю цього дорогоцінного металу. Саме тому актуальним є аналіз ситуації на вітчизняному ринку, дослідження світових тенденцій у сфері інвестування в золото та визначення можливостей впровадження світового досвіду в розвиток ринку золота України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Місце та роль золота в економіці країни вивчали та досліджували багато як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Серед іноземних вчених варто виділити таких, як Парке Л., Готтельфа Ф., Стіла Дж. та Томсета М. Серед вітчизняних економістів теоретичним основам ринку золота приділили увагу Мороз А.М., Савлук М.Л. та ін. Особливості інвестиційної діяльності на ринку золота та проблеми і перспективи інвестування в золото вивчав Житній П. Є. [3; 4]. Озаріна О. В. досліджувала інновації та перспективи ринку золота [5]. Проте в умовах постійного динамічного розвитку світової економіки постійного дослідження потребують стан ринку золота в Україні та шляхи подолання прірви між вітчизняним ринком дорогоцінних металів та розвиненими країнами світу.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд особливостей аналізу інвестиційної діяльності на ринку золота України. Вирішення даної мети зумовлює постановку таких завдань:

- проаналізувати динаміку ціни на золото;
- розглянути розподіл запасу золота у світі;
- дослідити сучасний стан ринку золота в Україні;
- охарактеризувати особливості інвестиційної діяльності на ринку золота України;
- запропонувати шляхи вирішення поставленої проблеми.

Об'єктом дослідження є ринок золота України. Предметом виступає інвестиційна діяльність на ринку золота.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі все більш важливою є проблема фінансової стабільності. Кризи валютних і фінансових систем, високий рівень інфляції призводять до знецінення грошей, зменшуючи таким чином заощадження юридичних та фізичних осіб. В умовах високої мінливості валют та зростання цін інвестиції в національну та іноземну валюту є все менш ефективними та не приносять інвестору бажаного доходу. Інвестиції в нерухомість, вартість якої є занадто високою, також є досить ризиковими. Одним із найнадійніших способів захисту заощаджень є інвестування коштів у банківські метали, адже саме вони є універсальним еквівалентом добробуту.

Згідно з чинним законодавством України, банківські метали — це золото, срібло, платина і метали платинової групи у будь-якому вигляді та стані, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів [1].

В Україні в обігу знаходяться такі дорогоцінні метали, як золото, срібло, платина та паладій. При наявності ліцензії комерційні банки можуть здійснювати торговельні операції з цими металами. Інвестування в дорогоцінні метали у наш час є досить популярним видом діяльності. Це пов'язано з їх високою надійністю та протиінфляційним захистом. Про стабільність дорогоцінних металів свідчить постійне зростання їх ціни (таблиця 1) [7].

Таблиця 1

Ціни на дорогоцінні метали за період 01.01.2010 р. – 01.04.2014 р. за одну тройську унцію (грн.)

Метал	Дата					
	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.04.2014
Золото	8723,613	11237,940	12284,318	13258,389	9665,535	14231,541
Срібло	135,106	244,424	209,013	240,989	159,221	219,632
Платина	11690,040	14012,592	10898,087	12229,290	10926,431	15639,298
Паладій	3122,135	6345,475	5081,513	5643,058	5643,058	8545,524

Джерело: складено авторами на основі даних [7]

Аналізуючи дані щодо вартості дорогоцінних металів, можна помітити, що немає чіткої тенденції їх зміни. Ціна на срібло постійно коливається. В період з 01.01.2012 р. до 01.04.2014 р. її значення було меншим ніж ціна, встановлена в 2011 році. Схожа тенденція прослідковується і в ціні на платину і паладій. Однак для цих двох металів характерною є досить низька дохідність у порівнянні із золотом та сріблом.

Найбільш ліквідним серед дорогоцінних металів є золото. Цінність срібла є меншою, оскільки, воно набагато дешевше у ціні і купувати його потрібно кілограмами, що є незручним способом вкладання грошей. Щодо платини і паладію, то ці дорогоцінні метали не є такими поширеними. Тому вивчення інвестиційної діяльності на ринку золота варте особливої уваги.

У періоди економічних спадів золото служить найбільш надійною інвестиційною гаванню, куди інвестори переводять свої заощадження. Це пов'язано з тим, що криза спричиняє різке знецінення інших фінансових інструментів. При стабільному розвитку економіки ціна на золото також поступово зростає, однак не такими швидкими темпами, як у період криз. Тобто, можна сказати, що золото, як джерело інвестицій, є більш привабливим та вигідним у період економічної кризи ніж у моменти стабілізації економіки. Динаміка цін на золото протягом 01.01.2010 р.- 01.04.2014 р. наведена на рисунку 1.

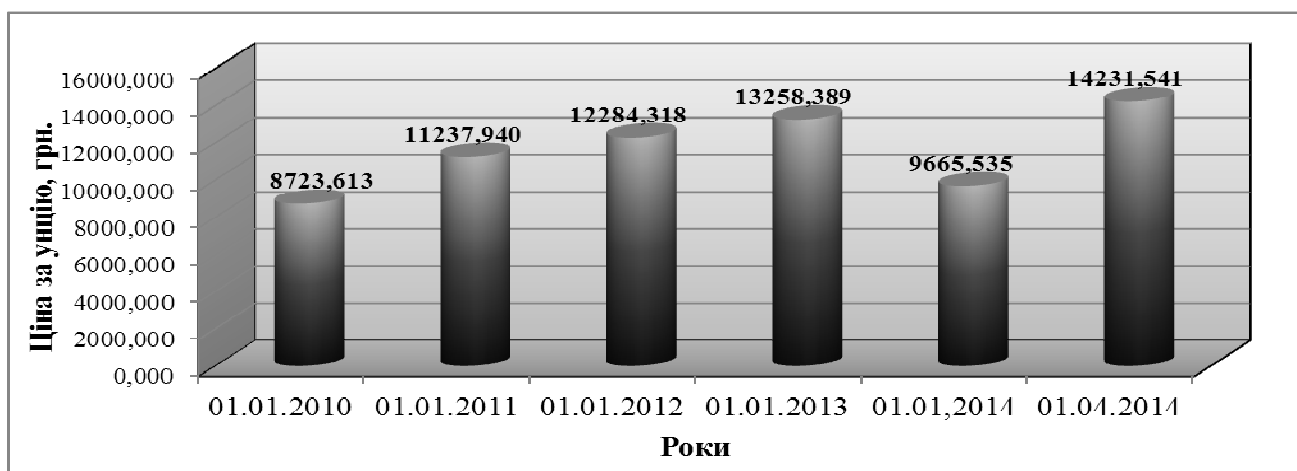

Рис. 1. Динаміка цін на золото протягом 01.01.2010 р.- 01.04.2014 р.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [7]

Відносно стабільна економічна ситуація в Україні протягом 2010-2013 років характеризувалась поступовим зростанням ціни на золото. Проте у квітні 2013 року криза, котра відбулася на світовому ринку золота, призвела до падіння його ціни. Український мінімум ціни на золото зафіксований 21 грудня 2013 року на рівні 9551,635 грн. за унцію. Це пов'язане з початком як політичної, так і економічної кризи в Україні. Однак подальше погіршення економічної ситуації в країні призводить до стрімкого зростання ціни на золото, яка на початок квітня 2014 року становила 14231,541 грн. за унцію.

Стан ринку золота в Україні тісно пов'язаний і навіть залежний від тенденцій на світовому фінансовому ринку. Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури, а також проведені дослідження дозволяють виділити чинники, що впливають на коливання ціни на золото в розрізі такої залежності, а саме:

1) обсяги видобутку золота у світі та попит на нього;

2) ціна на нафту (коливання ціни на золото прямо пропорційно залежить від коливання ціни на нафту);

3) курс долара (валютою здійснення операцій купівлі-продажу золота є долар США, а якщо ці операції й проводяться з використанням іншої валюти, то її курс все одно встановлюється відносно долара);

4) світові фінансові індекси (зниження показників курсу акцій свідчить про спад виробництва, що викликає недовіру інвесторів до того чи іншого фондового ринку, сприяючи таким чином зростанню вартості золота) [2, с. 22].

Валютно-фінансові позиції країни можна оцінити за її золотим запасом. Також по величині золотого резерву оцінюють і кредитоспроможність країни. Особливістю міжнародного ринку золота в наш час є постійне збільшення серед країн золотого запасу. За даними World Gold Council, станом на березень 2014 року світовий золотий запас становив 31876,8 тонн золота. Серед власників найбільшого золотого запасу у світі США, Німеччина та МВФ (рисунок 2).

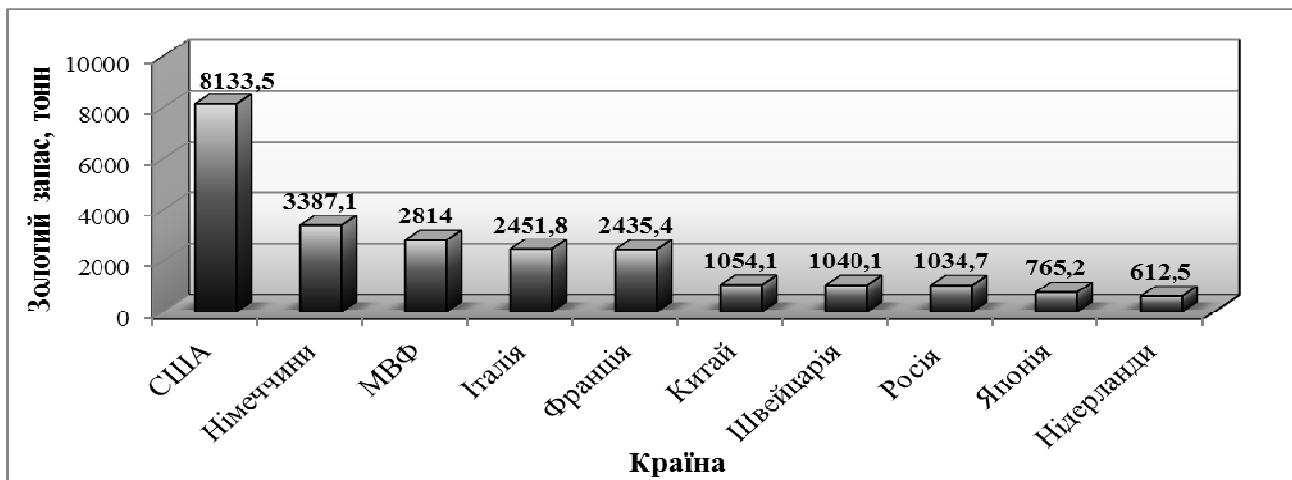

Рис. 2. Власники найбільшого золотого запасу станом на березень 2014 року

Джерело: побудовано авторами на основі даних World Gold Council [8]

Золоті резерви між країнами розподілені нерівномірно. Найбільший золотий запас належить Сполученим штатам Америки (8133,5 тонн), інші країни суттєво відстають від неї. На другому місці знаходиться Німеччина, золотий запас якої менший у понад два рази (3387,1 тонн). Міжнародний Валютний Фонд володіє 2814 тоннами золота. Золотий запас Франції та Італії практично однаковий і становить близько 2500 млн. тонн у кожної країни. Далі йдуть Китай, Швейцарія та Росія з запасом золота приблизно 1000 млн. тонн кожна. Проте однозначно судити про, так би мовити, забезпеченість золотом цих країн, виходячи з обсягу у них золотого запасу, не можна, адже усі вони суттєво різняться між собою за розмірами, кількістю населення та ін.

Варто зазначити, що країни-власники найбільшого золотого запасу володіють приблизно 75% золота всього світу. У межах Європейської зони знаходиться 10787,1 тонн

золота. Україна ж за розміром золотого запасу посідає 48 місце. У її власності є 42,3 тонн золота, що значною мірою підтверджує нестабільний фінансовий стан країни [8]. Україні на шляху до економічного зростання необхідно переймати досвід іноземних країн щодо збільшення свого золотого резерву.

Причиною невеликого золотого запасу України (порівняно з іншими країнами) є низький рівень розвитку ринку золота. На території нашої країни практично немає видобутку цього дорогоцінного металу. Україна є країною-імпортером золота. Розвиток ювелірної галузі наприкінці 1990-х років прискорив ввезення банками золота в Україну та закупівлю металу частиною українських споживачів. З кожним роком поступово збільшується кількість банків-учасників золотих відносин, тому українські ціни на золото стають все ближчими до світових котирувань. Проте обсяги запасів золота залишаються далекими від обсягів розвинених країн світу [4, с. 93].

Суб'єктів ринку золота в Україні можна поділити на два рівні: перший – це держава та Національний банк України, другий – це комерційні банки. Держава безпосередньо регулює ринок золота через різноманітні нормативно-правові акти. Національний банк України володіє правом монопольного управління золотовалютними резервами, до складу яких входить і золото. Однією із змін, яку в сучасних умовах проводить Національний банк України у структурі активів є саме збільшення частки золота.

В свою чергу комерційні банки України можуть здійснювати операції з золотом при наявності відповідної ліцензії від НБУ, котра засвідчує право комерційних банків на проведення визначених операцій. Згідно з законодавством, уповноважені банки мають право здійснювати на міжбанківському валютному ринку такі види операцій з банківськими металами:

- а) відкриття металевих рахунків у Національному банку України, в уповноважених банках та здійснення операцій за ними;
- б) відкриття та ведення металевих рахунків інших уповноважених банків, металевих рахунків юридичних осіб - резидентів (крім відокремлених підрозділів), фізичних осіб;
- в) купівля-продаж за гривні;
- г) конвертація одного банківського металу в інший;
- ґ) залучення на вклади (депозити) клієнтів (крім банків);
- д) залучення та розміщення міжбанківських депозитів;
- е) надання та отримання міжбанківських кредитів;
- є) надання кредитів резидентам - юридичним особам і фізичним особам - суб'єктам підприємницької діяльності;
- ж) надання та отримання у заставу;
- з) відповідальне зберігання у Національному банку України, в уповноважених банках, у власному сховищі;
- и) перевезення [1].

В Україні існує досить високий інтерес комерційних банків до здійснення операції із золотом, спричинений можливістю здійснювати інвестиції в золото, диверсифікуючи таким чином свої ризики. Ще однією причиною зацікавленості банків у здійсненні операцій із золотом є можливість продажу дорогоцінного металу населенню за вищими цінами.

Існує кілька способів інвестування коштів в золото: придбання монет та злитків, депозити та ін. (рисунок 3).

Придбання дорогоцінних монет є найпростішим способом інвестування в золото. Його перевагою є звільнення від сплати податку на додану вартість, однак з іншого боку у вартість монети включається вартість її виготовлення і карбування. Часто такі монети випускають в честь певної пам'ятної дати. У цьому випадку слід врахувати нумізматичну цінність, тобто постійне зростання вартості монети, навіть у періоди падіння ціни на золото. Отже даний спосіб чи не найкраще підійде для довгострокового інвестування в золото.

Купівля мірних зливоків є менш привабливим способом інвестування, оскільки у цьому випадку необхідною умовою є сплата ПДВ. Проте чим більший зливочок, тим дешевшою є вартість 1 грама золота у ньому. При банкрутстві банку, в якому зберігається золотий зливочок, страхова компанія не відшкодовує вартості золотого рахунку, однак перевагою цього способу інвестування у золото є те, що золотий зливочок залишається у руках інвестора. Тому можна сказати, що такий спосіб інвестування в золото є досить надійним джерелом збереження коштів [3, с. 51].

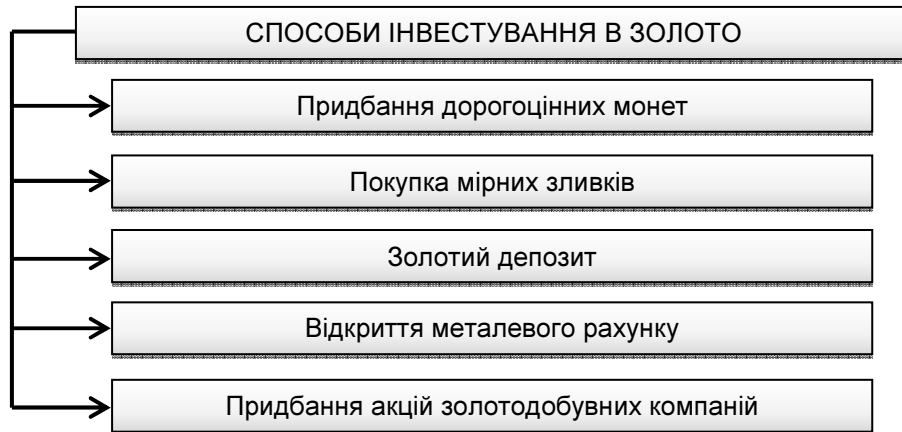

Рис. 3. Способи інвестування в золото

Джерело: складено авторами на основі опрацьованих джерел [3, с. 51; 4, с. 95-96; 5, с. 162].

Золотий депозит – це вклад у банківську установу у вигляді дорогоцінного металу – золота. На цей внесок нараховуються відсотки, що й є доходом вкладника. По закінченні терміну депозиту клієнт може забрати свій зливков і нараховані відсотки (у вигляді золота або у національній валюті). Однак основним доходом депозитів у золоті є не відсотки, а зростання ціни на жовтий метал.

Відкриття металевого рахунку означає, що інвестор трансформує свій внесок у золото, але не отримує на руки сам зливков. Метал зараховується на спеціальний рахунок у банківській установі, а при необхідності його продати - банк виплачує його власнику кошти згідно з встановленими на момент продажу цінами за 1 грам золота. Позитивною стороною цього способу інвестування є відсутність витрат інвестора на збереження золота [4, с. 95-96].

Придбання акцій золотодобувних компаній означає, що інвестор оцінює прибутковість компанії, яка видобуває золото, і вибирає найбільш вигідний для себе варіант. Прибутковість таких акцій безпосередньо пов'язана із ціною золота на ринку: при зростанні ціни на золотий метал золотовидобувні компанії отримують більший прибуток та відповідно сплачують вищі дивіденди, що збільшує прибутковість акцій [5, с. 162].

Таким чином, інвестор, обираючи спосіб вкладання грошей у золото, має перш за все визначитися з метою цього вкладання: пріоритетним для інвестора може бути або бажання зберегти свої заощадження від знецінення, або спосіб отримання додаткового прибутку.

Світові тенденції до постійного зростання попиту на золото дозволяють говорити про суттєві переваги інвестування в золотий метал над іншими видами інвестицій, а саме:

- це один із способів захисту заощаджень від інфляційних процесів;
- існує можливість отримати прибуток у разі зростання ціни на золото;
- золоту притаманна висока ліквідність (його можна продати протягом 24 годин на будь-якому фінансовому ринку);
- забезпечує надійність вкладення;
- ціна на цей дорогоцінний метал постійно зростає;
- золото, як банківський метал, має найвищу пробу;
- золоті зливки та монети займають мало місця, що збільшує зручність їх зберігання чи використання;
- при купівлі золотого металу відсутня необхідність сплати податку на додану вартість (окрім золотих зливоків);
- систематичність обрахунку ціни на золото [2, с. 23-24].

Поряд з перевагами золотого інвестування існують й значні недоліки, які в основному спричинені недостатнім рівнем розвитку ринку дорогоцінних металів в Україні. До недоліків варто віднести:

- невизначеність величини отриманого прибутку;
- ризик втрати частини коштів (у разі стрімкого падіння ціни на золото);
- обмеженість запасів золота;
- невисока дохідність (якщо порівнювати з інвестиціями, наприклад, у цінні папери)

- золото служить довгостроковим інструментом вкладання коштів, ефективність інвестицій в жовтий метал на короткий термін є досить низькою [6, с. 636].

Висновки та подальші дослідження. У наш час операції з дорогоцінними металами, зокрема золотом, набувають все більшої популярності. В Україні інвестування в золото займає третю позицію серед інших видів інвестування. Таким чином ринок золота потребує подальшого свого розвитку та удосконалення.

У статті обґрунтовано переваги, недоліки та сутність банківських металів та виділено золото, як найбільш ліквідний та надійний спосіб вкладання коштів.

Проведений аналіз запасів золота серед його найбільших власників дозволяє стверджувати, що запровадження досвіду іноземних країн є необхідним для розвитку вітчизняного ринку золота

На основі проаналізованої у статті динаміки цін на золото протягом останніх років визначено, що незважаючи на зниження курсу золота в окремі періоди, його вартість на фінансовому ринку показує позитивну тенденцію до зростання і надійності. Серед факторів, які впливають на зміну курсу дорогоцінного металу виділено обсяги видобутку золота у світі, ціну на нафту та курс долара, світові фінансові індекси.

В статті також виокремлено способи інвестування в золото в Україні кожен з яких має свої переваги та недоліки. Серед переваг інвестування в золотий метал висока надійність та ліквідність вкладень, захист заощаджень від інфляції, постійне зростання ціни на золото та ін. До недоліків золотого інвестування можна віднести невизначеність величини прибутку та довгостроковий характер вкладень, обмеженість запасів золота та ін.

Отже, для задоволення інвестиційного попиту на ринку золота в Україні необхідно постійно слідкувати за світовими тенденціями та перманентно вдосконалювати всі аспекти здійснення цього перспективного та надійного виду інвестування.

Література

1. Про затвердження Положення про здійснення операцій з банківськими металами та внесення змін до деяких нормативно-правових актів НБУ// Постанова правління НБУ від 06.08.2003 № 325 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0749-03>.

2. Дудчик О.Ю. Інвестування в золото: переваги та недоліки / О.Ю. Дудчик, А.В. Бривко, Н.Ю. Нежива // Видавництво «Молодий вчений». – 2013. - № 2(02). – С. 22-26.

3. Житний П.Є. Особливості інвестиційної діяльності на ринку золота. / П.Є. Житний, І.В. Кучма, А.А. Якімова // Часопис економічних реформ : наук.-вироб. журнал. – Луганськ, 2011. – № 1. – С. 50-53.

4. Житний П.Є. Проблеми та перспективи інвестування в золото / П.Є. Житний, С.А.Дайнеко // Збірник праць університету банківської справи НБУ. – 2010. – №1. – С. 91–97.

5. Озаріна О.В. Сучасні інновації в структурі ринку золота / О.В. Озаріна, К.Г. Гришнякова // Збірник наукових праць «Торгівля і ринок України. – 2012. – Вип. 34. – С. 155–162.

6. Паранчук С.В. Актуальність інвестиційної діяльності на ринку золота України / С.В. Паранчук, П.І. Віблей, О.О. Мавріна // Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. – С. 635–636.

7. Золото: Динаміка зміни ціни: Фінанси / [Електронний ресурс] / Сайт ALL-BIZ.INFO: Україна. – Режим доступу: <http://www.ua.all.biz/uk/finance-dragmet>

8. World Gold Council / [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://www.gold.org/research/latest-world-official-gold-reserves>

References

1. Regulation on operations with precious metals and amendments to some legislative acts of the National Bank of Ukraine (2003), available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0749-03>

2. Dudchik, O.Y., Brivko, A.V. and Nezhyva, N.Yu. (2013). "Investing in gold: advantages and disadvantages", *Vydavnytstvo «Molodyi vchenyi»*, no. 2 (02), pp. 22–26.

3. Zhytnyi, P. Yu. Kuchma, I. V. and Yakimova, A. A. (2011). "Features of investment activity in the gold market", *Chasopys ekonomichnykh reform : nauk.-vyrob. Zhurnal*, no. 1, pp. 50-53.
4. Zhytnyi, P.Ye. and Dainenko, S.A. (2010), "Problems and prospects of investing in gold", *Zbirnyk prats universytetu bankivskoi spravy NBU*, no. 1, pp. 91–97.
5. Ozarina, O.V. and Hryshniakova, K.H. (2012), "Modern innovation in the gold market", *Zbirnyk naukovykh prats "Torhivlia i rynek Ukrainy"*, issue 34, pp. 155-164.
6. Paranchuk, S.V. Viblyi, P.I. and Mavrina, O.O. (2011), "The urgency of investment in the gold market of Ukraine", *Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, pp. 635-636.
7. Gold: the dynamics of price changes, available at: <http://www.ua.all.biz/finance-dragmet>;
8. World Gold Council, available at: <https://www.gold.org/research/latest-world-official-gold-reserves>

УДК 658.144

Рибак О.М.,
к.е.н., доцент, кафедра фінансів, обліку та аудиту
Парацій Х.В.
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Rybak O.M.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., department
of finance, accounting and auditing
Paratsii Kh.V.
National Aviation University

PECULIARITIES OF THE IMPACT OF FINANCIAL INVESTMENTS ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Постановка проблеми. Сталий розвиток країн безпосередньо залежить від активізації інвестиційної діяльності та належного їх фінансового забезпечення. Ціла низка різноманітних організаційно-економічних, технічних і фінансових чинників є основними умовами у забезпеченні ефективного використання фінансових інвестицій [2].

Одним із актуальних завдань економічних перетворень в Україні на сучасному етапі є розробка якісно нових підходів в управлінні процесом інвестування та формування дієвого механізму управління інвестиційною діяльністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням залучення фінансових інвестицій та їх впливу на економічний розвиток країни присвячені праці вітчизняних та іноземних економістів. Питання розвитку інвестиційного процесу розглянуті в працях В.М. Гончарова - дослідження привабливості підприємств управління інвестиційним процесом; А.П. Гайдуцького – дослідження мотиваційних чинників міжнародних інвестиційних процесів; Ф.О. Ярошенко – дослідження інвестиційних процесів та інших. Проведений аналіз результатів дослідження зазначеної проблеми засвідчує про доцільність продовження її вивчення, зокрема питань, пов'язаних з розглядом особливості впливу фінансових інвестицій на економічний розвиток України.

Постановка завдання. Метою дослідження є розкриття теоретичних засад фінансових інвестицій, удосконалення механізму їх регулювання та визначення напрямів ефективного використання як важливого інструменту економічного розвитку країни